

Citation:

J. Gonda, Levensbericht A.A. Bake, in:
Jaarboek, 1963-1964, Amsterdam, pp. 429-435

HERDENKING
VAN
ARNOLD ADRIAAN BAKE

(19 mei 1899—8 oktober 1963)

DOOR

J. GONDA

Op 8 oktober 1963 overleed te Londen, 64 jaar oud, na een lange ziekte de correspondent van onze afdeling Dr. Arnold Adriaan Bake. Op het gebied van zijn specialisatie, de Indische muziek, die hij sinds 1949 onder de vage titel Reader in Sanskrit aan de Universiteit van Londen vertegenwoordigde, laat hij een open plaats achter, die voorlopig nauwelijks op gelijkwaardige wijze vervuld zal kunnen worden.

Geboren te Hilversum op 19 mei 1899 als jongste zoon van een buitengewoon muzikale vader, in een grote familie waarin artistiek talent ook aan anderen was ten deel gevallen, viel hij reeds als klein kind dat „zong voor het praatte” door muzikale begaafdheid op. Lagere en middelbare school bezocht hij respectievelijk in Hilversum en Haarlem; hij deed staatsexamen vanuit de 5e klasse en ging daarna op advies van vrienden Oosterse Talen studeren; nam echter van meet af aan vele uren van zijn studietijd af om o.a. bij Jan Dekker zanglessen te volgen. Het werd hem echter al spoedig duidelijk dat hij zijn belangstelling voor, en beoefening van, muziek in de studie van de Oosterse — en dat werd na zijn kandidaats-examen uitsluitend Indische — cultuur moest integreren. Het was zijn lerares in algemene muziektheorie, mevrouw Jodjana, die hem het eerst met Fox Strangways' Music of Hindustan in kennis bracht en zijn Leidse leermeester Vogel, die contact legde met

Rabindranath Tagore, tijdens het bezoek van de dichter aan ons land. Dit contact zou na zijn in 1925 te Utrecht afgelegde doctoraal tot zijn eerste verblijf in Indië leiden.

In die dagen, omstreeks 1925, leerde ik als jongere-jaars hem voor het eerst kennen, lang en aanzienlijk slanker en ook veel minder spraakzaam dan op latere leeftijd. Volgens Caland's methode, de studenten „van elkaar wat te laten meenemen”, repondeerde Bake het ene uur Sāmaveda-teksten en de jongeren het andere Rāmāyaṇa. Caland, ofschoon vermoedelijk inwendig wat huiverig voor wat toen een ietwat lichtzinnige voorkeur voor het leven als artistiek-wetenschappelijk bohémien kon heten, dat Bake als het zijne had verkozen, had bijzondere waardering voor hem en moedigde, zelf muzikaal, hem in zijn wetenschappelijke belangstelling zeer aan.

De jaren 1925 tot 1929 bracht Bake in Indië door, waar hij in het door Rabindranāth Thākura (Tagore) met het bedrag van de Nobelprijs gestichte onderwijsinstituut Śāntiniketana zich verdiepte in de Indische muziektheorie, praktijk en Sanskrit bronnen en niet te vergeten de levende muziekbeoefening. Als contraprestatie had hij Europese muziek te doceren. In deze āśram, centrum van beoefening van kunst en wetenschap, waar studenten van verschillende nationaliteit in een vreedzame en religieuze omgeving zich in de beste en hoogste voortbrengselen van de Indische cultuur verdiepten, werkte de aanwezigheid van de grote dichter en filosoof, musicus en pedagoog bijzonder inspirerend op hem. Hij kwam hier niet alleen in direct en langdurig contact met levende Indische kunst, maar vatte er, voor zijn hele leven, een grote liefde voor de Indische cultuur in het algemeen op.

Ook begon in deze periode al het — meer dan eens door ziekte of andere tegenslag onderbroken — reizen en trekken door vele streken van Indië om muziek en folklore te bestuderen en de desbetreffende tradities vast te leggen. Behalve tot contacten met veel vooraanstaande personen, van wie hij vaak belangrijke steun ondervond, leidde dit ambulante leven ook tot eigen concerten, o.a., als een der eersten, voor radio-Bombay.

In 1927 nam Tagore het echtpaar Bake — in 1925 was hij getrouwd met Cornelia Timmers, die hem bij al zijn vele zwerftochten door Indië tot steun zou zijn — mee op een lange reis naar Java en Bali. Tot het gezelschap behoorden ook de architect Surendranath Karr en de linguïst Prof. Suniti Kumar Chatterji. Voor Bake was kennismaking met de wajang en de Indonesische muziek waarschijnlijk de belangrijkste winst van deze tournee. Hij had evenwel al vroeg ingezien, dat iedere poging zich in het wezen der Indische muziek te verdiepen in dilettantisme verzandt wanneer ze niet berust op een grondige filologische kennis der vele in het Sanskrit gestelde en tot voor het begin onzer jaartelling teruggaande bronnen. En ook, dat de Indische muziek geen onafhankelijk en op zich zelf staand brok Indische cultuur is, maar, integendeel, een op vele wijzen met de andere kunsten, met godsdienst en filosofie verbonden en verweven aspect van geestelijke activiteit, een volledig in het geheel der cultuur geïntegreerde vorm van realisatie van het geestelijke principe, een methode zich te bevrijden van de aardse banden, met fysieke, psychische, kosmische en metafysische betekenis. Als onderwerp van zijn dissertatie koos hij dan ook de bewerking van twee hoofdstukken uit de Saṅgitadarpaṇa, de „Spiegel der Muziek”, een handboek geschreven door Dāmodara (vermoedelijk 16e eeuw), een belangrijke figuur uit de post-klassieke periode der Indische muziekgeschiedenis. In de uitvoerige inleiding op de tekstuitgave en de Engelse vertaling gelukte het hem verschillende misvattingen omtrent dit tot dusverre slechts oppervlakkig bestudeerde werk uit de weg te ruimen en het inzicht in de betekenis van de door de auteur gebezigde begrippen en terminologie te verhelderen. Het is jammer, dat de bijna volledige vertaling van dit belangrijke boek, waaraan hij in latere jaren nog veel heeft gewerkt, tot nu toe niet is gepubliceerd.

Na zijn promotie bij Caland (14 februari 1930) ging zijn wens, zijn arbeid in Indië voort te zetten in vervulling dank zij de steun die hem van particuliere zijde verleend werd, niet het minst op initiatief van de leden der Akademie Prof. Vogel en Mr. G. Vissering. Gedurende vier jaar kon hij met zijn werk te velde

verder gaan. Bovendien viel hem al in deze tweede Indische periode het toenmaals nog meer dan nu zeldzame voorrecht ten deel gedurende bijna vier maanden Nepal te kunnen bezoeken en zijn studies tot in dit voor 1950 bijkans ontoegankelijke land van vele oude culturele tradities te kunnen voorzetten. Ook hier kon hij teksten en melodieën van grotendeels religieuze volksliederen bijeenbrengen en vastleggen. Omdat hij deze reis aan een aanbeveling van de Franse Sanskritist Sylvain Lévi, die het land zelf bezocht had, dankte, stond hij het grootste deel van het in Nepal verzamelde materiaal — films, foto's van ceremonieel, opnamen van religieus reciet, etc. — aan het Musée Guimet te Parijs af. Van zijn andere speurtochten verdienen vermelding die naar Ceylon, die naar Malabar — waar Vedische recieten werden opgenomen — en die naar Kendulī, de geboorteplaats van de dichter Jayadeva, waar het jaarlijkse herdenkingsfeest een waar paradijs voor ethnomusicologen is.

Hoezeer zijn arbeid bekend en gewaardeerd werd — en dat wel zonder dat hij helaas meer gepubliceerd had dan enige tijdschrift-artikelen en een bundel liederen van Tagore met de melodieën — blijkt uit de Engelse erkenning die hem ten deel viel: hij ontving voor de jaren 1937—1944 het Spalding Research Fellowship van Brasenose College te Oxford dat hem na een tijdelijke terugkeer naar Europa in de gelegenheid stelde Indië opnieuw van Noord naar Zuid en van Oost naar West te doorkruisen op zoek naar musicologisch en godsdiensthistorisch materiaal. Toen in 1944, midden in de oorlog, de Engelse steun wegviel, moest hij o.a. door lezingen en concerten in zijn onderhoud voorzien. Ook later heeft het Bake niet aan Britse waardering ontbroken. Hij werd na zijn voorganger en vriend Fox Strangways als de grote deskundige over Indische muziek erkend en men gaf gaarne toe, dat vóór hem geen Europeaan een zo diepe en solide kennis van deze tak van de Indische cultuur had bezeten. Er kan aan worden toegevoegd, dat niemand vóór hem, ook in Indië zelf niet, het vak zo in al zijn aspecten beheerste, de oude Sanskrit teksten, de theorie, zowel als

de moderne volksmuziek, de rituele zangen van de Vedische religie zowel als het zingen der huidige dorpsbevolking.

In 1948 werd Bake lecturer in Sanskrit and Indian Music aan de School of Oriental and African Studies van de Universiteit van Londen en een jaar later werd zijn officiële titel voor het onderwijs in zijn specialiteit Reader in Sanskrit. Daardoor kreeg hij de kans zijn kennis aan jongeren over te dragen en gelegenheid zich te wijden aan de interpretatie van de uitermate ingewikkelde en technische Indische teksten over muziektheorie, teksten die tot in onze dagen anderen herhaaldelijk doen struikelen of tot onhoudbare conclusies verleiden. Hij kreeg in zijn Londense tijd ook meer gelegenheid tot publiceren: behalve een aantal oriënterende overzichten in encyclopedieën verschillende tijdschriftartikelen. Tot aan zijn overlijden was hij met veel toewijding bezig aan een groot samenvattend werk over de Indische muziek, dat bij de Oxford University Press zou verschijnen. Volgens een recent bericht uit Londen is het manuscript gelukkig in zoverre voltooid, dat publicatie door anderen, mede met behulp van collega-aantekeningen, mogelijk zal zijn.

Bake was er na al zijn reizen in het Oosten de man niet naar om zijn laatste vijftien, Londense, jaren het eenzijdige leven van de kamergeleerde te leiden. Zo behoorde hij al terstond tot de oprichters van The International Folk Music Council. Maar vooral: hij bleef reizen. In 1955 en 1956 bezocht hij India en Nepal opnieuw en wist vooral uit het laatstgenoemde land ware schatten aan tot dusver onbekend materiaal mee te brengen. De ordening van deze o.a. op band en foto vastgelegde gegevens legde in zijn laatste jaren, terecht, veel beslag op zijn tijd.

Misschien is het voor zijn gemoedsrust goed geweest dat hij de laatste vijftien jaren zijn vast verblijf in Europa had en zich aan de studie van het verzamelde kon wijden. Bake had nl. grote waardering voor de hoge esthetische kwaliteiten van de traditionele Indische muziek, die hem niet alleen object van wetenschappelijk onderzoek, maar ook aanleiding tot artistieke ervaringen waren. Maar hij had ook een open oog voor de grote gevaren, die

in de laatste decenniën in toenemende mate de inheemse kunstbeoefening vanuit het Westen zijn gaan bedreigen, en betreurde het, dat in Indië zovelen niet inzien, dat een combinatie van Europese harmonie en Indische melodie alleen met uiterste behoedzaamheid tot stand gebracht kan worden; dat niet ieder Westers instrument, zoals onze viool, een waardeloze aanwinst betekent: het tot in vele uithoeken doorgedrongen draagbare harmonium bv. richt zowel in de klassieke toonsystemen als op het gehoor der Indische musici ware verwoestingen aan.

Met zijn levendig, joviaal en belangstellend optreden was hij een gaarne geziene gast op wetenschappelijke en kunstlievende bijeenkomsten en een gewaardeerd deelnemer aan Oriëntalistencongressen, die hij bleef bezoeken, ook na het verkeersongeval dat hem in 1958 trof, en waarvan de gevolgen hem in zijn bewegingen zeer belemmerden. Hij toonde ook daadwerkelijke belangstelling voor onze Akademie die hem in 1947 tot correspondent benoemde. Drie malen hield hij een voordracht: al in februari 1948 over Caitanya, de grote Bengaalse religieuze leider, die in het begin van de 16e eeuw predikte, dat een ieder reeds in dit leven door onmiddellijk contact met God verlost kan worden en die door zijn volgelingen als een incarnatie van het Opperwezen, Kṛṣṇa, beschouwd wordt. In zijn betoog legde Bake bijzondere nadruk op de grote plaats die het zingen in de door Caitanya gepredikte eredienst inneemt en betoogde, dat dit zingen en bezingen van de naam Gods twee aspecten heeft. Enerzijds hebben de devote en de vurig liefhebbende overgave zelf op de vereerder Gods een reinigende kracht, anderzijds bezit de naam van het Opperwezen een immanente macht, die op zichzelf reeds een gelovige vereerder de uiteindelijke verlossing kan brengen. Maar ongetwijfeld gaf Caitanya hier slechts vorm en richting aan geloof en praktijk die in de volksziel leefden.

Geen wonder, dat iemand met deze aanleg en belangstelling een groot deel van zijn werk publiceerde in vele lezingen en voordrachten, ook voor de radio en voor een breder publiek. Met groot enthousiasme wist Bake de resultaten van zijn speurtochten naar

de in vele streken nog zeer bloeiende Indische volksmuziek, of de ervaringen opgedaan in een reis naar Nepal uiteen te zetten, of zelfs ook de invloed van Engelse melodieën op Nederlandse liederen, zelfs aan hoorders, die musicologisch leken waren, duidelijk te maken. Evenals zijn voordrachten zijn zijn meer populaire publicaties van bijzondere helderheid en ondanks een onmiskenbare beknoptheid volledig in hoofdzaken. Ik zelf aarzel niet te bekenen, dat bepaalde technische kwesties betreffende Indische muziek, die mij uit de geschriften van bv. de vermaarde Fox Strangways nooit duidelijk waren geworden, mij pas uit Bakes lucide bijdrage in Egon Wellesz' *Ancient and Oriental Music* (deel I van *The New Oxford History of Music*, Londen 1957, bl. 195—227) goed klaar voor ogen kwamen te staan. Maar wat zijn geschriften misten, doch zijn voordrachten sierde, was de muzikale illustratie, niet alleen met grammofoonplaten en geluidsbanden, maar vooral door de stem van de spreker zelf. Wanneer men hem tijdens een lezing de Oosterse melodieën zelf hoorde voordragen, begreep men eerst recht, waarom hij Indisch musicoloog en niets anders worden wilde en met ere, helaas te kort, geweest is.